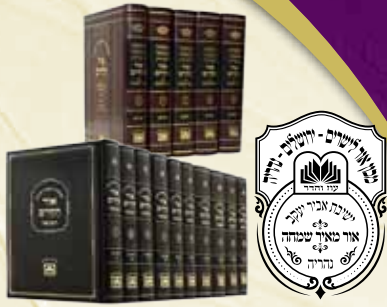

ובחרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

תורת חיים

נושא תורני מרתק לאור דברי האור החיים

אם כי כוונת התורה, על פי פשוטו של מקרא בפסוק (כא, ב): "כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָדִי" היא 'במידה ותקנה עבד עברי', אולם האור החיים מפרש זאת בדרך דרש באופן אחר, וזו לשונו: "אולי שִׁכְנִין לומר שאם יהיה לפניו לקנות עבד פְּנֵעֵי וְעַבֵד עֲבָרִי, יְקָדִים הַעֲבָרִי. וְזֶה שִׁיעוֹר הַכְּתוּב, כִּי תִרְצֶה לְקַנּוֹת עֶבֶד תִּקְדִים לְקַנּוֹת עֲבָרִי, וְלֹא תֵאמַר אֶקְנֶה עֶבֶד שְׂאֵעֲבוֹד בּוֹ עַד עוֹלָם, וְלֹא אֶקְנֶה עֶבֶד שְׂאֲחָר שֶׁשׁ שָׁנִים אֲשַׁלְחֵנּוּ".

למעשה מקור הדברים במדרש (מכילתא דרשב"י כאן, וכן בספרי פרשת ראה): "מנין כשתהא קונה לא תהא קונה אלא עבד עברי, תלמוד לומר 'כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרִי'".

יסוד דומה מצאנו בתשובות הרמ"א (סי' ס') ובתשב"ץ (ח"ג סי' קנא) שכתבו כי אף במקרה בו נכרי מוזיל את מחירו של חפץ מסוים, חל חיוב להעדיף ולרכוש דווקא אצל יהודי, מחמת ציווי התורה (ויקרא כה, יד): "או קנה מִיַּד עַמִּיתְךָ".

בענין זה האריכו האחרונים (חתם סופר חו"מ ס"ו עט, תשובות תועפות ראם או"ח סי' כב ועוד) ודנו, לאור דברי התוספות (עבודה זרה כ, א ד"ה ר"מ) שדווקא בהבדל מועט במחיר יש לבכר את היהודי, אולם במידה והפער משמעותי יותר אין חיוב לקנות אצל היהודי. המהר"ם שיק העלה להלכה, כי במידה ומדובר בתגר הקונה ומוכר למחיתו - אין מוטל עליו חיוב להעדיף לרכוש אצל יהודי ולספוג את הפער במחיר על חשבונו, אולם אם הרכישה אצל היהודי מהווה רק טרחה גדולה יותר - חובה גמורה היא לקנות דווקא אצל היהודי.

נהגת כאחרון המופקדים ועשית לעג וקלס מבריאותך בתקופה זו'. הלה לא הבין. 'לא אמרת, דוקטור, שאורח חיים בריא אינו בשבילי בתקופה זו?' 'ציינתי בפניך שאינך זקוק ללעוס עלים ולחיות על נבטים בשביל להחלים, אך מכאן ועד הפקרות מוחלטת ואורח חיים כמו שלך?! שומו שמים!' 'המנוח שמר על אורח חייו ציין מאן-דהו בהלוויה בעגמומיות צינית, 'ובדיקו זה מה שמנע ממנו את אורך חייו'.

האם הכל נדרש מאתנו?

פרשתנו פותחת בציווי אלקי מפי הגבורה למשה רבנו (כא, א): "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֶיךָ, וּמִכֹּאן וְהִלָּאֵה אֲנִי לְמוֹדֵים דִּינִים, הַלְכוֹת וּמִצְוֹת הַנוֹגְעוֹת בְּמִשְׁרָיִךָ לְכָל יְהוּדִי בְּאֶשֶׁר הוּא בְּמִישׁוּרֵים שׁוֹנִים בְּחַיִּים, בְּעֵינֵיךָ בְּתוֹחֹם שְׁבִין אָדָם לְחַבְרוֹ".

רבנו האור החיים מתייחס בפירושו ללשון 'אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֶיךָ', ואלו דבריו: "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֶיךָ בְּתוֹרַת שְׁהֵם חֹבֵת נִבְרָא, לְדַעַת אֵת אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ, וְזוֹלַת זֶה אֵינֶם בְּנֵי בְרִית הַתּוֹרָה. הַמִּשְׁלַל בְּזֶה, אִם לֹא יֵדַע שְׂאֵסוֹר לְאֹכֹל טְרֵיפָה הֵרִי הוּא אוֹכְלָה, וְכֵן הַדָּם וְחֵלֶב, וּבְמִצְוֹת עֵשָׂה פֶסַח מִצָּה וּמִרּוֹר, שְׁבִיתַת יָמִים הַמִּקְוָשִׁים, הֵן אֵלֶּה יִתְחַיֵּב לְדַעַתָּם".

"וַיִּשֶׁ בְּחִינָה אַחֲרָת, כְּמוֹ שֶׁתֵּאמַר דִּינֵי טוֹעַן וְנִטְעָן, הַלְכוֹת קְדוּשַׁת הַחוּדֵשׁ, הַלְכוֹת קִרְבָּנוֹת וְכַדּוּמָה. הָאֲמַת כִּי חֹבֵת יְדִיעַת הַתּוֹרָה לְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל לֹא יִגְרַע מִצְדִּיק עֵינּוֹ אִם יִחַסֵּר יְדִיעַתָּם, כֵּל שֵׁשׁ בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹלִים שֵׁשֶׁפְטוֹ וַיִּקְדְּשׁוּ וַיִּזְרוּ מִשְׁפָּטִים לְיִשְׂרָאֵל. וְנִתְחַכְּם ה' לומר כאן 'אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֶיךָ', לומר כי דִּינֵים אֵלוֹ יִתְחַיֵּבוּ בְּשִׁמְעֵתָם כֵּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, שְׁזוֹלַת זֶה אֵין הַקּוֹנֵה מְכִיר בְּשַׁעַת הַקִּנְיָן לְדַעַת אֵת אֲשֶׁר יִקְנֶה, וְגַם אֵין הַקְּנֵה יוֹדַע כִּי ה' שִׁחְרָרוֹ אַחֲרֵי שֶׁשָּׁנִים לְתַבּוּעַ הַתּוֹבַע, וְגַם הַשְּׂפָטִים לֹא יֵדַעוּ כֵּל קוֹנֵה עֶבֶד הַלְוִיעוֹ כִּי חַיִּב לְשַׁלְּחוֹ. וְלִזֶּה אָמַר 'אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֶיךָ', כִּי מִשְׁפָּט זֶה הוּא מִהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צְרִיכִין לְשׁוֹם כּוֹלָם".

בדבריו אלה, כך נראה על פניו, קובע האור החיים הקדוש כי ישנם חלקים בתורה המיועדים יותר לרבנים ומורי הוראה, ופחות להמון העם. הוא אומר - ישנם הבדלי מעמדות מסוימים הנגזרים מדרגתו הרוחנית ושיעור קומתו הרוחנית של האדם, ועל פיהן נקבע עד כמה ובאיזו מידה שייך כל חלק בתורה הקדושה אליו באופן אישי.

אולם לעומת זאת, בסוף הפרשה נאמר (כג, יג): "וּבְכָל אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֲלֵיכֶם תִּשְׁמְרוּ", וכאן עומד האור החיים דווקא על הדגשת הכתוב: "וּבְכָל". וזו לשונו: "טַעַם אוֹמְרוֹ 'וּבְכָל' וְגו' תִּשְׁמְרוּ' וְלֹא אָמַר 'וּבְכָל אֲשֶׁר וְגו' תִּשְׁמְרוּ', יְכַיֵּן לומר על דרך אומרים ו'ל' (מכות כג, ב) כִּי מִנְיַן מִצְוֹת עֵשָׂה הֵם ר"ח, כְּנֶגֶד רמ"ח אֲבָרִים שֶׁל אָדָם, וְשִׁסִּיָּה לֹא תַעֲשֶׂה הֵם כְּנֶגֶד שִׁסִּיָּה גִידִיו (וזה"ק ח"א קע, ב). והוא מה שרמזו שלא יאמר אדם אֲקִיָּים כִּי וְכֵן מִצְוֹת יִסְפִּיקוּ לְשִׁמְרַתִּי, לִזֶּה אָמַר 'וּבְכָל אֲשֶׁר' וְגו', פִּירוּשׁ, בְּכָל הַמִּצְוֹת תִּהְיוּ נִשְׁמָרִים, וּבְחִסְרוֹן אַחַד מֵהֶם תִּחַסֵּר הַשְּׁמִירָה לְאוֹתוֹ אֲבָר הַמְּכֻוָּן לָהּ".

שולחן שבת עם האור החיים

הרופא הביט נכחו, דפדף באוגדן הדפים שבידיו והמהם, הברות שפִּשְׁרֵן נהיר למלומדים ופרופסורים בלבד יצאו מפיו לסירוגין, ורק כעבור דקות מספר הוא הואיל להתייחס לעובדה ששוכב כאן פציינט ולצידו משפחה, והם ממתנינים במתח למוצא פיו.

מבט לא ברור מעל המשקף הממוקם אי שם בשליש החתון של החוטם. 'ודאי שמעת על החיידק שמסתובב כעת', ספק קביעה - ספק שאלה.

הוא לא המתין לתגובה. 'או זהו, נדבקת. ולא עכשיו, אלא לפני כמה שבועות, והנגיף התפשט זה מכבר והספיק לעשות שמות בגופך', ציין בטון יבש, מונוטוני. 'מה שאתה חווה כעת הינו הסימפטום בלבד, התסמינים המופיעים בשלב המאוחר, בו - למעשה, לעולם הרפואה אין מה להציע'.

רק מה, יש כרגע טיפול ניסיוני' המשיך הדוקטור, הפעם בנימה קלה של אופטימיות, 'קרה במיוחד וכמובן שאינה כלולה בסל התרופות'.

הנהונים נמרצים מסביב הבהירו לו כי בהחלט יש על מה לדבר.

כאן החלה הרצאה ארוכה, מתישה למדי ועמוסת נתונים והנחיות. על המטופל לקחת תמחיל מורכב ומסוים מאד של תרופות, חלקן בבווקר וחלקן בערב, ולכל אחת מהן נלוות הוראות קפדניות והנחיות ברורות ומדויקות.

יחסה? ונבטים? המבט המתחנן, המאויים-משהו, הבהיר לרופא כי הפציינט אינו חובב, בלשון המעטה, את אורח החיים הבריא שתפס תאוצה לאחרונה. לא, הוא לא ממש מכור לשיקויי בריאות ועלים בלתי-נהירים, אינו נמנה על כוססי הזרעונים ואת הלחם שלו הוא אוהב לבן, סוכרתי, פחמימה טהורה.

'עזוב' הניף ידו בביטול, 'הטיפול נקודתי ומתמקד בבקעה הנוכחית'.

שמע המטופל, והפנינים. יותר מדי.

אך עזב הדוקטור את המקום, והיד הושתה כמו באוטומט לעבר הטלפון. 'שני מגשים, עם יתים ופטריות. ותוסיף גם קולה', רגע לאחר מכן הוא תפס את עצמו, ותיכף התקשר לתקן את ההזמנה: 'בעצם, שלשה מגשים'.

'הרופא מאשר' קרץ באושר לבני המשפחה, מתעלם במוצהר מהמבטים הביקורתיים, הרחמניים, הבזים לחולשתו.

לביקור הבא אצל הרופא הוא כבר הגיע שליו יותר, בשרני בהרבה.

'מה יהיה?!' הדוקטור הביט בצילומים ובתוצאות הבדיקות ולא הבין מה קרה. איפה טעה. 'נטלת את התרופות בזמן? לפי ההוראות המדויקות שהנחיתי אותך?'

'מה היאשלה, ודאי!'

'ואורח חיים בריא, שמרת כמובן' הבליע הרופא קביעה מובנת מאליה.

'תגדיר אורח חיים בריא?'

השאלה לא מצאה חן בעיניו. בכלל לא.

'תגיד לי ששמרת' הפציר בפציינט במבט שהפך ממתחנן למזרה אימים. 'בבקשה תגיד לי שלא השתטית, שלא

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

התנער הנער והביט בשעונו בדאגה. שעת הארוחה, מתברר, חלפה עברה לה זה מכבר, והוא אנה הוא בא? הלא קיום הגוף נדרש הוא לשם קיומה של הנפש, ואם לא יוכל להזין את גופו בסעודה - כיצד יצליח להמשיך ללמוד ולעבוד את קונו?

למרות זאת, ניסה הלל את מזלו ופנה לבית הגביר.

שם, כצפוי המתין לו הגביר כשידיו מונחות על מותניו במורת רוח ופניו אומרות הכל. בשצף קצף פנה אליו והוכיח אותו על הזלזול בזמנים, על חוסר ההתחשבות ועוד כידי ה' הטובה עליו. הנער לא אבה להתוכח, אלא נותר בשתיקה סב על עקביו ופנה בחזרה לשישיבה. כבר באותו יום נמצא עבורו סידור אחר, אצל בעל-בית שמידת הערכתו לתורה גדולה היתה בהרבה משל זה האחרון, ובא לציון גואל.

אך הנה, מאותו יום ואילך החלו עסקיו של הגביר באורח פלא לצנות, להתרסק ולרדת לטמיון בזה אחר זה. מפעליו נסגרו בזה אחר זה, רצף של טעויות עסקיות הובילו אותו כמעט לפשיטת רגל, ורק ברגע האחרון תפס את עצמו וכמו כל יהודי טוב רץ לקברניטה הרוחני של העיר - הלא הוא מרן החתם סופר.

'שמא פגעת בתלמיד חכם?' נתן בו החתם סופר את עיניו החכמות, שמסבר שגם היו צופיות למרחוק וראות באופן צלול את שהיה. הוא לא המתין לתגובתו, אלא הורה לו על אתר בטון נחרץ: 'לך תפיס אותו!'

הלה, אשר קלט כי כמו ידיו הביא על עצמו את הצרה, החיש את צעדיו לשישיבה ותר במהרה אחר הבחור הלל ליכטנשטיין, כשהוא מפציר בו בדמעות כי יסלח לו על שהפסיק לפרנסו ולספק את מזונו כפי שנהג עד אותו יום.

'אתה הפסקת לפרנס אותי?' תהה הנער, והמשיך בטון שאינו משתמע לשתי פנים: 'לא ולא! אני הוא זה שהפסק לפרנס אותך!'

דבריו היו לחידה בעיני הגביר, ובן העלייה הואיל לפרש את דבריו הסתומים. 'כל עוד הייתי סמוך על שלחנך, כך היה נראה אכן למראית עין, אולם למעשה זכית ליהנות מפרנסה ברווח ובנקל רק בזכות כן - בשל העובדה שתמכת בלומדי התורה. אולם ברגע בו ברוב כסילותך וויתרת על הזכות הכבירה הזו - פסק השפע האלקי לו זכית עד אז, והחלה מפלתך.'

התורה הקדושה מצוה בפרשתנו (כב, כד): 'אם כִּסְף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הָעֶנִי עִמָּךְ לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנִשָּׂה לֹא תִשְׁיָמוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ', ועל כך כותב האור החיים הקדוש: 'פרוש, אם ראית שהיה לך כסף יתר על מה שאתה צריך לעצמך, שאתה מלוה לעמי, תדע לך שאין זה חלק המגיע, אלא חלק אחרים - שהוא העני עמך. ובזה רמז כי צריך לפתח לו משלו.'

עוד ממשיך רבנו וכותב, ועלינו לקחת את הדברים לתשומת הלב: 'ואולי כי רמז לו גם פן שלא יתנשא ויתגדל על העני בראותו כי הוא הנותן לו, והוא אומר 'לא תהיה לו כנושה', לשון נשיאות ומעלה, כי משלו הוא נותן לו.'

מגדולי תלמידי רבם של ישראל מרן ה'חתם סופר' ומבחירי תלמידיו היה הגאון הקדוש ר' הלל מקולומייא ז"ל, אשר לימים האיר את עיני ישראל בקדושתו ותורתו.

אולם המעשה הבא אירע דווקא בצעירותו, כשהסתופף בצל השישיבה המעטירה בפרשבורג ועשה לילות כימים בחשקו ואהבתו לתורת ה' התמימה. אז, היה הוא צורב צעיר בשם הלל ליכטנשטיין, עילוי שכיתת רגליו וגלה למקום תורה מתוך רצון לדבוק באורו הזך של החתם סופר.

כמנהג אותם ימים, נהגו תלמידי השישיבה לבסס את קיומם היומיומי על טוב לבם ואהבת התורה של אנשי העיר, ולקבל את מזונם מדי יום ביומו על פי הסדר שנקבע. כל אחד אצל 'בעל-בית' אחר שזכה להיות מתמכין דאורייתא.

בין בעלי הבתים בעיר היו אהבי ומוקירי תורה ולומדיה ולצידם גם עמי הארצות, כאלה שפתחו את כל חדרי לבם לבני התורה וראו בכך זכות עצומה לצד אלה שראו בכך אילוץ. כרח המציאות בהיותם נמנים על תושביה היהודים של העיר.

המארח אצלו סעד הנער הלל דווקא נמנה על אלה שהעריכו את לומדי התורה וחפצו לתמוך בהם ככל יכולתם, אולם בסכלותו התייחס לכך כאל מישור נוסף, אחד מני רבים בחייו.

בכל המישורים בחייו, הן האישיים והן בתחום העסקים, נהג העשיר בקפדנות רבה בכל הנוגע לשמירה על לוחות הזמנים שקבע. כך נהג עם עובדיו ושכיריו, בדרך זו חייג את בני ביתו ולמגינת הלב זו הדרך בה ציפה שינהג בן התורה הסועד על שלחנו. הוא אומר - שעות הארוחה הינן קודש קודשים, ואוי לו לבחור אם הינן לאַחַר ולו שעה קלה.

הנער הלל ידע זאת, ועשה הכל כדי שלא לעורר עליו את חמת מארחו. הוא ניווט את יומו וניהל את סדריו בהתאם לסדר היום ושעות הארוחה בבית הגביר, ומדי יום התייצב בקפדנות בזמן המיועד והחיה את גופו בסעודה שהעניקה לו את הכוחות להתעלות במעלות התורה והיראה.

ויהי היום, והנה סערה השישיבה.

לא סערה פוליטית כזו או אחרת חלילה ולא רכילות וסחפה את שולי המחנה, לא מחלוקת עכורה ואף לא נידון מעניין שעל סדר היום. היתה זו סוגיא שהסעירה את המוחות כולם, אתגרה את טובי הלומדים וגרמה לכך שחבורות חבורות עמקנים וחרופים ניצבו להם במשעולי בית המדרש, לפללו ונופו באגודליהם במרץ, מנסים למצוא את הדרך הנכונה בצעמקה של סוגיא.

הצורב הצעיר הלל ליכטנשטיין, אשר שמו יצא לו זה מכבר כעילוי מבהיל וכל כולו היה שקוע בתורה הקדושה, אף הוא כמובן השתתף באופן פעיל בדיונים הנרחבים ואף מצא לו זמן לאחר מכן לשבת להתייגע עוד, לנסות בכל זאת לפצח את צפונות הסוגיא במקום ששאר הלומדים לא הצליחו.

מפה לשם חלפו כמה שעות יקרות, ולפתע

כאן אנו רואים לכאורה את ההיפך הגמור, ובאותה פרשה! בתחילת הפרשה, כך משתמע מדברי רבנו, מתייחסת התורה למצוות מסוימות בתור כאלה השייכות לכל יהודי, עובד שבשאר המצוות לא יקרה אסון אם לא יידע אותן על בוריים. ואילו כאן חותמת התורה את הפרשה הזו גופא באזהרה חמורה - לבל נחשוב חלילה כי על האדם להתמקד בחלקים מסוימים בלבד של התורה הקדושה, אלא עליו להקפיד לשמור ולעשות ככל התורה הזאת! אתמהא.

קו דק, אך מסוכן

על פי המשל בו פתחנו, נראה שנוכל לשפוף אור על העניין ולהתייחס אליו מנקודת המבט הנכונה, האמיתית והמדויקת. נכון שישנם אשר מקפידים להתוות את חייהם על אנשי הבריות, ולעתים באופן קיצוני. מנגד יש את אלה שמוניחים כליל את חובתם לשמור על בריאותם ועושים ככל העולה על רוחם. האם ניתן להצביע על דרך מסוימת כנכונה באופן גורף? חד משמעית לא.

יש שמתאים להם יותר אורח חיים בריא בתכלית, ואחרים אינם כשירים לכך.

כך גם ברוחניות ובידיעת התורה ומצוותיה - גדולי ומאורי הדור ניצבים במדרגת-העל של שליטה בכל מכמני התורה הקדושה, ולצידם קיימים המון העם אשר טרם העפילו לדרגה נשגבה זו.

הכל אמת, נכון, שריר וקיים, ולזה מתייחסת התורה הקדושה בהצביה לפנינו דינים מסוימים בהם לכל אדם לשלוט ולהיות בקי, לעומת אחרים שאינם כאלה.

אך מאידך, אוי לו לאדם אם ייקח את הדברים לצד הנגדי, הקיצוני בתכלית וההרסני לאין שיעור של התרשלות מוחלטת בקיום מצוות התורה וידיעת חוקיה. חלילה וחס. הרי בכך יימשל האדם לאותו מטופל שדרדר במו ידיו את מצבו הבריאותי והביא על עצמו את קיצו המר.

גם אם לא זכה אדם לעמוד בסוד קדושים ולהימנות עם חכמי התורה המופלגים אשר יד ורגל להם בכל מכמני התורה, עדיין חובה עליו לזכור כי יהודי הוא, בן א-ל חי המחויב בכל מאודו ללמוד וללמד, לשמור ולעשות את כל מצוות התורה. לכל הפחות ישים נגד עיניו את לשון הרמב"ם (הלכות דעות א. ד): "הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם, והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות ריחוק שוה ואינה קרובה לא לזו ולא לזו, לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם דעותיו תמיד ומשער אותם ומכוון אותם בדרך האמצעית".

שביבי אור ניצוצות אש שלהבת מבית מדרשו של האור החיים

אימתי יש לאדם הזדמנות - להשכין שלום כביכול בין יהודי לאביו שבשמים?

בפסוק (כג, א): 'וְדַל לֹא תִהְדַּר בְּרִיבוֹ', מלמדנו רבנו - מצאנו את הדרך המיוחדת, הנעלית והטובה ביותר לעשות זאת. ההזדמנות הזו, מסתבר, היא בשעה שפושט העני את ידו כלפינו ומבקש צדקה. וזו לשון רבנו: 'יִרְמוֹז בְּתִבַּת 'בְּרִיבוֹ', עַל דֶּרֶךְ אֹמְרִים ז"ל (והר חדש ח"ב כו, ב) כִּי הָעֶנִי עוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם קוֹנוֹ, לְמַה זֶּן לְכָל וְהוּא בְּרָעַב וּבְעִירּוֹם. וְכָל הַנּוֹתֵן פְּרוֹטָה לְעֶנִי וּמְפָרְסוֹ, הָרִי זֶה מְשִׁבֵּית רִיב עֲנִי מֵעַל הַשָּׁמַיִם, וּבְזִמְנוֹ שְׂאִין חוֹנֵן דָּלִים טַעֲנַת עֲנִי הִיא טַעֲנָה הַנְּשַׁמְעַת וּמַהוֹדֶרֶת. וְלִזָּה יָצוּ ה' שְׂלֵא 'סוֹכְבוֹ הַיַּדּוֹר לְרִיב הָעֶנִי עִם קוֹנוֹ, אֲלֵא יְחוֹנְנוּהוּ כְּמִשְׁפַּט חוֹנֵן דָּלִים'.

בנתיבי החיים פרקי מחשבה ומוסר לאורו הזך של האור החיים

חיים שיש בהם בנתיבי חייו ופועלו של איש האלקים

אלו דברי רבנו, עמוד התורה, המטלטלים כל נפש וממחישים באופן יוצא דופן את אהבת וחשק התורה בה אמור כל יהודי לחוש (דברים כו, ח): **"שָׂאֵם הָיוּ בְּנֵי אָדָם מְרִיָּשִׁין בְּמִתְקוֹת וְעָרִיבוֹת טוֹב הַתּוֹרָה, הָיוּ מְשִׁתְּגָעִים וּמְתַלְתְּסִים אַחֲרֶיהָ, וְלֹא יִחְשַׁב בְּעֵינָיהֶם מִלֵּא עוֹלָם כְּסָף וְזָהָב לְמֵאוֹמָה, כִּי הַתּוֹרָה כּוֹלֶלֶת לֵל הַטּוֹבוֹת שֶׁבְּעוֹלָם."**

נאה היה דורש רבנו, ונאה מקיים. בחייו ייצג נאמנה את הכיסופים, הכמיהה, ההשתוקקות והצמא הבלתי-פוסק לכל דבר תורה, לכל שעה של קורת רוח בעומקה של סוגיא.

מלבד האוצר הבלום אותו הותיר לנו רבנו בספריו - הן 'אור החיים' על התורה והן שאר ספריו, היווה רבנו סמל ומופת בעצמו, דוגמה מהו עמל התורה באמת ובתמים.

כבר מקטנותו כיוון רבנו מעלה, אל המדרגות הנשגבות ביותר ואל רום הפסגה הרוחנית, תוך שהוא מרבה חיילים בתורה ועושה הכל כדי לזכך נשמתו באור החיים. כך מעיד רבנו בעצמו (הקדמה לספרו חפץ ה'): "כי ארכו לי הימים מיום היותי בן י"ג שנים עד היום, והן היום ידעתי כי ידיעתי מכרחת לדעת חכמה ותבונה".

עד כדי כך בערה בקרבו השלהבת היוקדת של אהבת התורה, שלמרות עובדת היותו נכנע בטבעו ומעביר על מידותיו כנגד כל צורריו ורודפיו, כשפגעו הרדיפות המרות שעבר ביכולתו ללמוד כאוות נפשו - לא אבה רבנו להבליג על כך.

במר לבו התבטא: **"לְבִי לְבִי עַל דְּבַר זֶה, מַעֲי מַעֲי עַל אֲשֶׁר מָנְעוּ בְּנֵי עוֹלָה אוֹתָנוּ מֵעֲסוֹק בְּתוֹרַת אֱ-לֹהֵינוּ, וְלֹא הַתְּקַרְרָה דַעְתּוֹ עַד שֶׁנִּקַּט בְּלִשׁוֹן חֲרִיפָה בִּיּוֹתֵר: "וְעַל זֶה יִקּוּם יִקּוּם גְּבוּרַת הַדִּינִים".**

הערת המערכת

בעלון לפרשת ויצא סופר אודות רבנו, אשר הוכיח מאן-דהוא שלא בירך על המים ובעקבות כך יבש מעיינו, ולאחר שהלה התחזק בענין זה חזר המעיין לנבוע ולפכות כמקדם.

אודות מעשה זה קיבלנו תגובה שיש בה כדי להוסיף נופך מיוחד לסיפור.

שמו של היהודי המדובר היה 'ישועה', ובשעה שהתנה עמו רבנו שיקפיד לברך 'שהכל' ואז יחזרו מעיינותיו לנבוע, הטיב לבאר לו את עומק הענין. הלא נאמר (ישעיהו יב, א): **"וְשִׂאֲבָתֶם מִים בְּשִׁשׁוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה"**, והיינו כי יחזור מעיינו של 'ישועה' - אם רק יקיים 'בששון', ראשי תיבות: 'שני ברכות שהכל ובורא נפשות', ודפח"ח.

יישר כח לא. מועלמי על התגובה המעשירה והמחכימה.

תָּאוֹת לְבוֹ נִתְּתָ לּוֹ. אֲךָ לֹא עָתָה, כִּי עָתָה אֵין לּוֹ עוֹד בְּעוֹלָם [שהרי מילא תפקידו והשלים ייעודו בזה העולם], **אֲלֵא וְעַבְדּוֹ לְעוֹלָם, לְעוֹלָם הֵבֵא יִבְחַר בּוֹ ה' מֵהַמְּלָאכִים לְהִיּוֹת לוֹ לְעַבְדֵּי נְאֻמוֹ.**

אם כי מעלה זו אינה שייכת בדרגתם של מרבית בני האדם, אולם יש כאן מה ללמוד ולהפיק לקח ומוסר, גם לאנשים פשוטי ערך כמותנו.

אודות הדין (שו"ע או"ח קפ ובמשנ"ב ס"ק יא) כי יש לכסות את הסכין בשעת ברכת המזון, ובטעם הדבר כתבו האחרונים בין השאר שהוא משום מעשה שהיה באותו אדם שבהגיעו לברכת 'בונה ירושלים' דקר את עצמו מרוב צער, תמה פעם אחד מגדולי הדורות - מה לנו ולדין זה, הלא איננו בדרגה זו ואף לא קרובים אליה, ואם כן לכאורה אין החשש קיים לגבינו?

על כך השיב, כי נועד המנהג במטרה לעורר בנו את התשוקה והגעגוע, הידיעה שיכול להיות כזה דבר, כי קיים רגש כזה וחיבור רוחני כה עז לבית המקדש.

כך גם כאן, עלינו לשים לב לדברים ולהתבונן בהם, ולו רק כדי לקבל מעט השגות. להתבטא לאורם של יחידי הסגולה שזכו להעפיל לפסגות רוחניות כבירות אלה ולקנא בהם, פשוט כך - קנאת סופרים.

עלינו להכיר במציאות נעלית זו, לשאוף להגיע לכך. ואם בזכות כך רק נזכה להתעלות מעט, להתרומם טפח וטפחיים מעל המציאות החומרית שסביבנו ולהקדיש רגע של מחשבה לתכלית חיינו וייעודנו בעולם, והיה זה שכרנו.

"יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שְׁבַעִים שָׁנָה וְאֵם גְּבוּרַת שְׁמוֹנֵי שָׁנָה" (תהלים צ, י), הצביע דוד המלך עליו השלום בזמירותיו על העובדה המוכרת, הקודרת משהו. אך יעשה אדם שאין די לו בכך? זה המשתוקק להמשיך לחיות, להתקיים עוד ועוד בעולמו של הבורא יתברך ולעבדו מתוך אהבת אמת ויראת הרוממות?

על כך משיב האור החיים הקדוש במתק שפתי, ובדבריו על לשון הכתוב (כא, ה - ו): **"וְאֵם אָמַר יֵאמֶר הָעַבְדֵּי אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדֹנָי אֶת אֲשֵׁתִי וְאֶת בְּנֵי לֵא אֶצֵּא חֶפְשִׁי... וְעַבְדּוֹ לְעוֹלָם"** מלמדנו רבנו את הדרך בה יוכל האדם אכן לעשות כן, לזכות לכך.

וזו לשון קדשו של רבנו: **"כָּאֵן הַדְּוִיעַ הַכְּתוּב עֲבוֹדַת הָעַבְדֵּי, יִשְׂרָאֵל הַמְּתַלְהֵב לְעַבְדוֹת קוֹנוֹ, וְאֵף אַחַר שְׁאֶפְסוּ כּוֹחוֹתָיו מִתְּאוֹנָה תְּאוֹנָה לְעַבְדוֹ הָאֲדוֹן. וְזֶהוּ אָמַר 'אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדֹנָי אֶת אֲשֵׁתִי וְאֶת בְּנֵי, שֶׁהֵם הַנְּשִׂמָה וְהַמְּצוּוֹת שְׁעוֹשֵׂה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵינוֹ רוֹצֵה לְצַאת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה לְחֶפְשִׁי כְּמִתִּים [עיי' שבת ל, א שכוין שמת האדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצוות]. וְזֶה יוֹרָה עַל הַחֶשֶׁק וְהַתְּאוֹנָה בְּהָאֲדוֹן"**.

במידה והאדם מזדכך, מתעלה ומתדבק באל-חי, הרי הוא מעפיל לדרגה נשגבת בה כל כולו נכסף ומשתוקק לעבוד את בוראו, לא רק שלא על מנת לקבל פרס אלא הרבה מעבר לכך - הוא אינו חפץ כלל להגיע לעולם הגמול ולקבל שכר על מעשיו. טוב לו כאן - בעבודת עבד קדושה ומרוממת זו!

ממשיך רבנו ומספר אודות ההבטחה האלקית: **"לְאִישׁ כְּזֶה מְבַטֵּחַ הָאֲדוֹן כִּי לוֹ יִקְרָא עַבְדֵּי ה', וְיִמְלֵא תְּאוֹתוֹ"**

גם אתם זכותם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו
למייל המערכת m028039999@gmail.com
או לפקס 02-5385689
או בנדרים פלוס - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

התפילה שהחזירה את בני לחיים

רציתי לשתף את הקוראים בעוצמתה של תפילה בציונו של הצדיק, רבנו חיים בן עטר זצ"ל, בעל ה'אור החיים' הקדוש.

בערב פסח בשנה שעברה, בני שיחיה עבר תאונת אופנוע קשה מאוד. הוא פונה לבית החולים כשהוא מחוסר הכרה, עם פגיעות חמורות: שברים ברוב חלקי גופו, חור בריאה ושברים בצלעות. מצבו היה קריטי, והדאגה ליוותה אותנו בכל רגע.

במשך שבועיים הוא היה מורדם ומונשם. הרופאים נאלצו לבצע ניתוח להחדרת צינור נשימה דרך הגרון, מאחר שלא היה ניתן להנשים אותו בדרך אחרת. הימים חלפו באיטיות בלתי נסבלת, ותחושת חוסר האונים התעצמה. בית החולים הפך לביתנו, עייפים ומודאגים, מייחלים לישועה.

אני גר בעיר במרכז הארץ, שרוב תושביה אינם שומרי תורה ומצוות. עם זאת, בכל יום שיש מתכנסים בבית הכנסת שבשכונתנו כמעט שני מניינים של אברכים, שלומדים יחד בתורתו של האור החיים הקדוש. ה' זיכה אותי להיות שותף בהחזקת אחד האברכים שם.

כששיתפתי את ראש הכולל במצבו של בני, הוא יעץ לי להצטרף לנסיעה לציונו של האור החיים הקדוש בהר הזיתים יחד עם אחד האברכים, שתכנן לנסוע לשם. הוא הבטיח לי: "במקום הקדוש הזה התפילות מתקבלות, ובעזרת ה' תראה ישועה גדולה".

לצערי, ביום שתכננתי לנסוע לא הצלחתי להשתחרר מהמחויבויות - גם בגלל מצבו של בני בבית החולים וגם בגלל עיסוקיי בחנות. ביקשתי מהאברך שכבר נסע באותו יום שיתפלל בשמי על בני בציון הקדוש.

וכך היה. האברך נסע מוקדם בבוקר והתפלל מעומק הלב, ובשעות הצהריים עדכן אותי שהוא הזכיר את בני בתפילתו. והנה, באותו יום אחר הצהריים קרה נס שלא יאמן: בני פקח את עיניו ואמר: "מה זה המכשירים האלה עליי? תנתקו אותם".

הוא דיבר בצורה צלולה לחלוטין, להפתעת הרופאים, שהזהירו אותנו מראש שאם בכלל יתעורר, הוא יסבול מכאבים קשים וממצב של ערפול.

עבורנו היה ביום שזכות הצדיק והתפילה בציונו חוללו את הנס.

כיום, בני עדיין עובר טיפולים ונדרש לשיקום ארוך, אבל העיקר הוא שה' יתברך החזיר אותו אלינו והעיר אותו מהתרדמת בזכות התפילה והקשר לצדיק.

אני מסיים בתודה לה' יתברך על הניסים הגלויים שעשה עמנו, ומתפלל שנוכה תמיד להיות מחוברים לצדיק האור החיים הקדוש, שזכותו תגן עלינו ועל כל עם ישראל.

מתיבתא אור החיים

משמע במסכת שמחות (ברייתות מאבל רבתי פ"ג) שאמרו 'שישים זו היא מיתת כל אדם'. ובדברי הראשונים מבואר שגרסו כן גם בדברי הגמרא במועד קטן 'שישים מיתת כל אדם', וכן נקטו הרבה מן המפרשים כדברי רבינו. ובהגהות **יעב"ץ** (מו"ק שם) כתב שגם לפי הגירסא שאמרו 'מיתה בידי שמים' אין הכוונה כמו בשאר מקומות למיתה בתורת עונש, אלא הכוונה למיתה טבעית, ולא אמרו 'מיתת כל אדם' כיון שיש הרבה יוצאים מן הכלל ומתים אחר שישים. וכן מבואר עוד באבות (פ"ה מכ"א) שאמרו 'בן שישים לזקנה' וברע"ב (שם) הביא דברי הגמרא במועד קטן שלמדו מן הכתוב 'תבא בכלח אלי קבר' 'בכלח' בגמטריה שישים. ובתוספות יום טוב (שם) הקשה מדברי הגמרא 'שישים' הוא מיתה בידי שמים, ותירץ שדברי המשנה הם לפי פשט הכתוב שישים הוא מיתת כל אדם.

ובהלולא דרבי (ד). מדפי הספר) תירץ דברי רבינו לפי דבריו לעיל שפירש מה שנאמר 'ובשביעית' לומר שפעמים עובד אף בשביעית אם נמכר באמצע השנה עיין שם. ואף כאן יש לפרש שאף שעיקר שנות חיי האדם הם שישים, אבל ברוב הפעמים ישלים את עבודת ימי חייו גם בתוך העשר השביעי.

בעשר שנים השביעית יצא לחפשי העבד על דרך אומרנו (תהלים פח) **'במתים חפשי'**. והנה מה שכתב רבינו: בן שישים שנה הוא זמנו של אדם. מקור דבריו בדברי הגמרא במועד קטן (כח:): שאמרו שם מת בחמשים שנה זו היא מיתת כרת וכו' שישים זו היא מיתה בידי שמים אמר מר זוטרא מאי קרא דכתיב (איוב ה כו) 'תבוא בכלח אלי קבר', 'בכלח' בגמטריה שיתין הוו, ע"כ. והקשו המפרשים שבדברי הגמרא שם מבואר שמיתה בגיל שישים היא מיתה בידי שמים ואם כן אינה מיתת כל אדם.

אמנם דברי רבינו מבוארים לדעת היש מפרשים המובא בתוספות (שם ד"ה ומיתה) שכוונת הגמרא היא מחמישים עד שישים, ו'שישים' עצמו אינו בכלל, ולפי זה 'שישים' הוא מיתת כל אדם. וכן

כתב רבינו (שמות כא ד): **עוד נראה לפרש הפרשה דרך רמז כי תצוה התורה להאדם לשום לפניו בתמידות כל הדברים האלה בין עיניו והוא אומר אשר תשים לפנייהם שתמיד ישים האדם ענין זה לפניו. והוא כי תקנה עבד עברי הלא ידעת כי האדם נחלק לשנים חלק אחד רוחני והוא העיקר וחלק אחד גשמי שברא ה' לנשמה לשמשה שבאמצעותו מקיים כמה מצות אשר צוה ה' ולו יקרא שם עבד כי אינו אלא שמש לנפש שבשבילה יקרא אדם כמו שאמר הכתוב (שמות ל) **'על בשר אדם לא' וגו' שזה יגיד כי לא הבשר יקרא אדם, וכך אמר 'אדם אתם'** (יחזקאל לד) **אתם קרויים אדם ולא אומות העולם** (ב"מ קיד). שאין להם נפש רוחנית, ולזה תצוה התורה להאדם כי תקנה עבד עברי פירוש עברי עובר כי אינו קיים לעד כי מי גבר יחיה ולא יראה**

מות על דרך 'כצל עובר' (תהלים קמד), **וזמן קביעתו הוא עד ס' שנה על דרך אומרנו** (איוב ה) **'תבא בכלח אלי קבר'**, ואמרו **בש"ס** (מו"ק כח). **כי בן ס' שנה הוא זמנו של אדם ללכת כחושבן בכלח שאז הוא אומר גדיש, וזה הוא אומר שש שנים פירוש כל ימיו הם שישים, והגם שאמר שש יש חשבון שיכלול כללות א' וכאן כולל העשירי, ובשביעית פירוש**

דברי רבנו בפרשה מצאנו התייחסות לאדם הגורם לחברו לחטוא - עד שחמור מעשהו כשל החוטא עצמו והוא נענש על כך. היכן כותב זאת רבינו?
(א) פרק כא פסוק לד. (ב) פרק כב פסוק ה. (ג) פרק כב פסוק י.
תשובה מגליון קודם: פרק טו פסוק יא.

מצא חיים
חידה שבועית בעיון
דברי האור החיים

שם החוכה בעליון
פר' וישב:
הרב אלישע חן,
בני ברק
שם החוכה בעליון
פר' מקץ:
הרב משה אשר
אליאט, חיפה

פתרונות יש לשלוח לא יאוחר מיום רביעי בשבוע בלבד לכתובת דוא"ל: m028039999@gmail.com או בפקס 02-5385689 או 'נדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדיקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'ובחרת בחיים' ושם הפרשה. 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם. בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

מחברים להיום
לשמיעת שיטורים ודרשות
חייגו: 02-803-9999

